

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Навчально-науковий інститут фізичної культури, спорту та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

ФОРОСТЯН Ольга Іванівна
МАМАТОВА Зульфія Раїсівна

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**Методичні рекомендації до практичних занять і виконання самостійної
роботи з навчальної дисципліни
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
спеціальності А6 Спеціальна освіта (Логопедія)**

Одеса – 2026

*Рекомендовано до друку вченою радою Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського» (протокол № 15 від 25 червня 2026 року)*

Рецензенти:

Прохоренко Л. І., член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, професор, директор Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

Соколова Г. Б., член-кореспондент НАПН України, професор, доктор психологічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Форостян О. І., Маматова З. Р. Основи наукових досліджень : методичні рекомендації до практичних занять і виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності А6 Спеціальна освіта (Логопедія) : Одеса, Університет Ушинського, 2026. 38 с.

Методичні рекомендації розроблено відповідно до освітньо-професійної програми «Спеціальна освіта (Логопедія)» першого (бакалаврського) рівня спеціальності А6 Спеціальна освіта (Логопедія) спеціалізації А6.01 Логопедія та робочої програми з навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» з метою посиленої ефективності підготовки майбутніх фахівців-логопедів. Подано анотацію дисципліни, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи, рекомендовану літературу, вимоги до знань і вмінь здобувачів, набутих у процесі вивчення дисципліни.

ЗМІСТ

Опис навчальної дисципліни.....	3
Анотація навчальної дисципліни.....	4
Плани практичних занять.....	7
Тестові завдання.....	27
Теми для наукових робіт.....	32
Критерії оцінювання.....	33
Рекомендована література.....	36

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 4	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Статус дисципліни: Обов'язкова	
		Мова навчання: українська	
Змістових модулів – 2	ОПП «Спеціальна освіта» Спеціальність А6 Спеціальна освіта (Логопедія)	Рік підготовки:	
		2-й	2-й
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: - тези		Семестр	
Загальна кількість годин - 120		4-й	4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції	
		16 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		28 год.	4 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		68 год.	112 год.
Індивідуальні завдання:			
-	-		
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання - аудиторних занять: самостійна робота - 40: 60%
для заочної форми навчання - аудиторних занять: самостійна робота - 11: 89%

Навчальна дисципліна «Основи наукових досліджень» є важливою складовою професійної підготовки майбутніх логопедів та спрямована на формування у здобувачів вищої освіти наукового світогляду, дослідницької культури, навичок наукового пошуку й аналізу інформації, необхідних для успішної професійної діяльності у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Вивчення дисципліни забезпечує оволодіння теоретичними засадами наукового пізнання, методологією педагогічних, психологічних та логопедичних досліджень, сучасними методами збору, обробки та інтерпретації наукових даних. Особлива увага приділяється питанням організації та проведення досліджень у сфері мовленнєвого розвитку дітей, вивченню особливостей психофізичного розвитку осіб з особливими освітніми потребами, а також використанню результатів наукових досліджень у практиці логопедичної роботи.

Зміст дисципліни охоплює питання методології науки, організації наукового дослідження, визначення проблеми, об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження, добору методів наукового пошуку, роботи з науковими джерелами, академічної доброчесності та академічного письма. Значна увага приділяється підготовці студентів до виконання науково-дослідних робіт, оформлення результатів досліджень та їх представлення у вигляді доповідей, тез, статей і кваліфікаційних робіт.

Навчальна дисципліна сприяє формуванню дослідницької, професійної, інформаційно-аналітичної, комунікативної та інноваційної компетентностей, необхідних для ефективної діяльності логопеда в умовах спеціальної та інклюзивної освіти, а також створює підґрунтя для подальшого професійного й наукового зростання майбутнього фахівця.

Метою дисципліни є формування у майбутніх фахівців спеціальної освіти (логопедів) здатності здійснювати науково-дослідну діяльність, критично аналізувати наукову інформацію, застосовувати сучасні методи дослідження для вирішення професійних завдань та впроваджувати результати наукових досліджень у практику логопедичної роботи.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» є:

- формування у здобувачів вищої освіти наукового світогляду та розуміння ролі науки в розвитку спеціальної освіти, логопедії та інклюзивної практики;
- ознайомлення з теоретичними та методологічними основами наукового пізнання, організацією та етапами проведення наукових досліджень;
- формування знань про сучасні напрями наукових досліджень у галузі спеціальної освіти, логопедії, корекційної педагогіки та спеціальної психології;
- засвоєння основних понять і категорій науково-дослідної діяльності: проблема, об'єкт, предмет, мета, завдання, гіпотеза та методи дослідження;
- оволодіння методами педагогічних, психологічних та логопедичних досліджень, особливостями їх застосування у професійній діяльності;

- формування навичок пошуку, відбору, аналізу, систематизації та критичного оцінювання наукової інформації з використанням сучасних інформаційних ресурсів;
- розвиток умінь працювати з науковою літературою, нормативно-правовими документами, електронними базами даних та іншими джерелами інформації;
- формування навичок планування та проведення досліджень з проблем мовленнєвого розвитку, комунікації та корекційно-розвиткової роботи з особами з особливими освітніми потребами;
- формування вмінь оформлювати результати наукової роботи відповідно до сучасних вимог академічного письма та наукової етики;
- засвоєння принципів академічної доброчесності та відповідальності у науковій діяльності;
- розвиток дослідницьких, аналітичних і творчих здібностей, необхідних для розв'язання професійних завдань у сфері логопедичної практики;
- підготовка здобувачів освіти до виконання курсових, кваліфікаційних та інших науково-дослідних робіт.

Реалізація зазначених завдань сприятиме формуванню дослідницької компетентності майбутніх логопедів, розвитку їхнього професійного мислення, здатності до наукового аналізу та вдосконалення корекційно-педагогічної діяльності на основі доказового підходу.

Очікувані результати вивчення дисципліни

знати:

- роль та функції науки в духовній культурі суспільства;
- методологію, структуру та межі наукового пізнання, його теоретичний та емпіричний рівні;
- сучасну постнекласичну картину світу, синергетичну парадигму;
- методологію, загальнонаукові та конкретно наукові методи досліджень;
- використання методів наукового пізнання, застосування логічних законів і правил наукового доведення;
- структуру та планування наукових досліджень;
- методи психолого-педагогічних та соціологічних досліджень;
- форми та зміст науково-дослідницької роботи здобувачів освіти;
- вимоги до оформлення наукових робіт;

вміти:

- орієнтуватись у пошуку необхідної наукової та навчально-методичної літератури з актуальних проблем педагогіки та психології;
- критично аналізувати літературні дані та фактичний матеріал, реферувати та рецензувати наукову інформацію;
- обґрунтовувати, розробляти програму, формулювати тему, мету, задачі, об'єкт і предмет наукового дослідження;

- застосовувати методи емпіричного та теоретичного рівнів наукового дослідження;
- готувати дані до обробки, здійснювати аналіз та інтерпретацію одержаних даних;
- самостійно готувати матеріали до виступу на семінарі, науковому гуртку, науковій конференції;
- оформляти курсові та магістерські роботи.

Опановуючи зміст навчальної дисципліни здобувач повинен дотримуватися принципів академічної доброчесності:

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;
- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

Нормативно-правова основа курсу:

- Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами та доповненнями).
- Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (зі змінами та доповненнями).
- Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII (зі змінами та доповненнями).
- Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 16 червня 2020 року № 799, введений у дію з 2020/2021 навчального року. До стандарту внесено зміни наказами МОН України: № 593 від 28.05.2021; № 26 від 13.01.2022; № 1583 від 29.12.2023; № 96 від 26.01.2024; № 842 від 13.06.2024.
- Наказ МОН України від 17.09.2019 № 1202 «Про затвердження Переліку спеціалізацій підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта», яким було визначено спеціалізацію «Логопедія» (наразі нормативна база оновлена відповідно до нового переліку спеціальностей).

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНА МЕТОДОЛОГІЯ

Теоретичний блок (теми лекцій)

Змістовий модуль 1. ЗАГАЛЬНА МЕТОДОЛОГІЯ

Тема 1. Наука в духовній культурі суспільства.

Роль курсу «Основи наукових досліджень» в системі підготовки фахівців зі спеціальної та інклюзивної освіти.

Наука як процес пізнання. Історія розвитку науки. Класифікація наук. Особливості наукового знання. Критерії науковості. Зв'язки науки з філософією, релігією, мистецтвом, етикою.

Структура наукового пізнання: факти, закономірності, теорії, наукові картини світу. Межі наукового методу. Теоретичний та емпіричний рівні наукового пізнання.

Загальні моделі розвитку науки. Наукові революції.

Тема 2. Методологія та методи наукового дослідження.

Наукова методологія, методика, методи. Фундаментальна, або філософська методологія. Діалектика. Загальнонаукова методологія. Історичний підхід. Понятійний апарат конкретної галузі науки.

Термінологічний принцип. Термінологічний аналіз і метод операціоналізації понять. Структурно-функціональний та системний підхід. Системно-діяльнісний підхід. Пізнавальний або когнітивний принцип. Наукове моделювання. Кількісно-якісні методи: наукометрія, бібліометрія, інформетрія.

Тема 3-4. Використання методів наукового пізнання.

Конкретно-наукова методологія. Загальноновизнані концепції. Первинні, вторинні та верифікаційні. Логіко-аналітичні, візуальні та експериментально-ігрові методи. Математичні методи.

Методи емпіричного дослідження: спостереження, порівняння, умовивід за аналогією, вимірювання, експеримент, лабораторні та польові експерименти, опитування, тестування, експертні оцінки, кореляційний та факторний аналізи, метод імплікаційних шкал, конвент-аналіз.

Методи емпіричного й теоретичного дослідження: абстрагування, аналіз і синтез, індукція та дедукція, моделювання. Емпіричний, елементарно-теоретичний та структурно-генетичний аналіз і синтез.

Методи теоретичних досліджень. Сходження від абстрактного до конкретного. Метод ідеалізації. Формалізація. Аксиоматичний метод.

Практичне заняття № 1. (2 години)

Семінар-практикум : Наука як процес пізнання. Історія розвитку науки.

Класифікація наук. Зв'язки науки з філософією, релігією, мистецтвом, етикою.

Питання для обговорення:

1. Що є предметом наукових досліджень?
2. У чому полягає сутність науки?
3. Які функції науки?
4. Яка структура наукового процесу?
5. У чому полягає проблема визначення об'єкта дослідження?

6. Якими критеріями визначається науковість?
7. У чому полягає сутність актуальність дослідження?
8. Яке значення педагогічного дослідження?
9. Які напрями сучасних досліджень у сфері спеціальної та інклюзивної освіти ви можете схарактеризувати?
10. Що таке системний підхід?

Методичні вказівки. Необхідно з різних позицій розкрити поняття «наука» та її функції. Охарактеризувати ознаки науки. Висвітлити, що таке наукознавство та його основні завдання. Дати визначення таким науковим поняттям як: наукова ідея, гіпотеза, закон, судження, умовивід, наукова концепція, концептуальність, принцип, науковий факт, наукова діяльність, науковий результат та його основні види, суб'єкти наукової діяльності тощо.

Уміти, спираючись на історичні факти, аналізувати етапи класифікації наук, їхні відмінності, основні принципи класифікації наук. Загалом, класифікація наук – це система супідрядних понять у будь-якій сфері знання і людської діяльності, система, яка використовується як засіб для встановлення зв'язків і точного орієнтування у всій багатобарвності сформованих понять і відповідних до них груп (класів) об'єктів. Звідси, мета класифікації наук полягає у розкритті взаємних зв'язків між науками на основі визначених принципів і вираження цих зв'язків у вигляді логічно аргументованого розташування, угруповання сукупності наук в єдину систему знань і графічного зображення структури взаємозв'язків між ними в різній формі, у тому числі й у вигляді схем, таблиць, діаграм.

Необхідно вміти обґрунтувати предметність і об'єктивність як найважливіші характеристики науки. Наведеними прикладами уміти пояснити основну мету науки, яка полягає у тому, щоб отримувати нові знання та використовувати їх у практичному освоєнні світу, для його цивілізаційного прогресуючого поступу.

Уміти проаналізувати етапи отримання наукової продукції та види наукової діяльності. Охарактеризувати історичні періоди розвитку науки. Уміти висвітлити найважливіші винаходи, відкриття і внески у світову науку українських вчених, зокрема й у галузі соціології (соціальної роботи).

Розкрити національну класифікацію наук в Україні та найголовніші критерії і вектори державної політики сучасної України з наукової та науково-технічної діяльності. Висвітлити пріоритетні напрямки науково-технічного розвитку, зокрема 6 прикладних наукових досліджень, а також психологічних методів для теоретичних досліджень і суспільної практики для сучасної України, для її сьогодення.

Завдання для самостійної роботи:

1. Структура наукового пізнання: факти, закономірності, теорії, наукові картини світу.
2. Теоретичний та емпіричний рівні наукового пізнання.
3. Схематично подайте функції науки в суспільстві.

Рекомендована література:**Основна** [3], [4].**Допоміжна** [1], [5].**Практичне заняття № 2. (2 години)****Семінар-практикум: Метод та межі наукового пізнання. Методологічні принципи педагогічних досліджень.****Питання для обговорення:**

1. Що таке наукове пізнання та які його основні особливості?
2. У чому полягає сутність методу як способу наукового дослідження?
3. Що розуміють під межами наукового пізнання та які чинники їх визначають?
4. Яке місце методології в системі наукового дослідження?
5. Які основні методологічні принципи педагогічних досліджень?
6. У чому полягає принцип об'єктивності в педагогічному дослідженні?
7. Як методологічні принципи впливають на вибір методів наукового дослідження?

Методичні вказівки. Під час підготовки до семінару необхідно звернути увагу на те, що наукове пізнання є особливою формою пізнавальної діяльності людини, спрямованою на отримання об'єктивних, систематизованих і доказових знань про закономірності розвитку природи, суспільства та людини.

Особливе значення для майбутніх фахівців спеціальної освіти має розуміння методологічних засад наукового дослідження, оскільки саме вони забезпечують наукову обґрунтованість результатів, достовірність висновків та ефективність практичних рекомендацій.

При підготовці до заняття доцільно опрацювати основні поняття: «пізнання», «наукове пізнання», «метод», «методологія», «методологічний принцип», «науковий факт», «гіпотеза», «теорія».

Розкрити поняття «методика», «методика дослідження», «методичні принципи». *Методика* — сукупність методів, прийомів проведення будь-якої роботи. *Методика дослідження* — це система правил використання методів, прийомів та операцій. Всі структурні елементи методики пов'язані задумом дослідження, його основною ідеєю, яка визначає організацію і порядок проведення дослідження, його етапи.

Важливо зазначити, що процес розробки методики дослідження має яскраво виражений індивідуальний характер, тому не передбачає жорстко регламентованих правил. Треба знати такі положення автора методики: розробка методики є обов'язковою, яка залежить від характеру об'єкту дослідження, методології, мети та методів; методика завжди конкретна й оригінальна (кожний дослідник вносить в методику щось нове, що характеризує його розуміння проблеми, його дослідницькі здібності). Знати структуру методики: теоретико-методологічну частину, концепцію, на основі якої формується методика; досліджувані явища, процеси, ознаки, параметри; сукупність підібраних методів; послідовність і техніка обробки й узагальнення результатів дослідження.

Доповісти які є методологічні принципи в педагогічних дослідженнях. Сучасна наука керується трьома основними принципами пізнання: принципом детермінізму, принципом відповідності і принципом субсидіарності. *Принцип детермінізму*, будучи загальнонауковим, організовує побудову знання в конкретних науках. Сучасне розуміння принципу детермінізму передбачає наявність різноманітних об'єктивно існуючих форм взаємозв'язку явищ, багато з яких виражаються у вигляді співвідношень, що не мають безпосередньо причинного характеру, тобто прямо не містять моменту породження одного іншим. Сюди входять просторові і тимчасові кореляції, функціональні залежності та ін. *Принцип відповідності* означає наступність наукових теорій. Нові теоретичні знання бувають корисні для розвитку науки, але якщо вони не будуть співвідноситися з колишніми, то наука перестане бути цілісною. Сутність *принципу додатковості* полягає в наступному: відтворення цілісності явища вимагає застосування в пізнанні взаємовиключних «додаткових» класів понять. За допомогою додатковості встановлюється еквівалентність між класами понять, комплексно описують суперечливі ситуації в різних сферах пізнання (загальне розуміння принципу додатковості).

Завдання для самостійної роботи:

1. Наведіть приклади реалізації принципу системності у дослідженнях спеціальної освіти.
2. Підготуйте приклади застосування принципу гуманізму під час дослідження дітей з особливими освітніми потребами.

Рекомендована література:

Основна [2], [4] [7], [9].

Допоміжна [1], [3].

Практичне заняття № 3. (2 години)

Вирішення практичних завдань: Методи емпіричного та теоретичного дослідження. Методика дослідження.

Питання для обговорення:

1. Що таке метод наукового дослідження та яке його значення в науковому пізнанні?
2. У чому полягає відмінність між емпіричними та теоретичними методами дослідження?
3. Які методи належать до емпіричних методів педагогічного дослідження?
4. Які теоретичні методи використовуються у наукових дослідженнях?
5. Які переваги та обмеження мають емпіричні методи дослідження?
6. Яке місце посідає спостереження у педагогічному дослідженні?
7. Які особливості використання бесіди, анкетування та інтерв'ювання у спеціальній та інклюзивній освіті?
8. У чому полягає сутність аналізу, синтезу, узагальнення та моделювання як теоретичних методів дослідження?
9. Що таке методика дослідження та які її складові?

10. Які труднощі можуть виникати під час використання різних методів дослідження у спеціальній освіті?

Методичні вказівки. Визначити поняття метод дослідження, основні риси. *Метод* дослідження – це сукупність прийомів практичного або теоретичного освоєння педагогічної дійсності; розв’язання конкретних освітніх завдань, логічних процедур, за допомогою яких педагогічна наука прагне встановити істину, підтвердити чи спростувати її.

Розкрити правильний вибір методів дослідження, що вимагає добрих знань класифікації, рівнів і груп наукового дослідження, які в свою чергу поділяються на окремі специфічні методи. Загалом, відповідно до цих рівнів, загальні методи пізнання умовно поділяють на три групи: методи емпіричного дослідження; методи теоретичного дослідження; методи досліджень на емпіричному і теоретичному рівнях. Глибоке знання методів цих груп сприятиме для успішного написання наукових робіт, в тому числі курсових і магістерських, наукових рефератів, статей для наукових журналів тощо.

Під час підготовки до заняття необхідно усвідомити, що ефективність будь-якого наукового дослідження значною мірою залежить від правильного вибору методів дослідження та побудови науково обґрунтованої методики.

У педагогічній науці методи дослідження забезпечують отримання достовірної інформації про педагогічні явища, процеси навчання, виховання, корекції та розвитку особистості. Особливого значення вони набувають у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, де дослідник працює з дітьми, які мають різні освітні потреби та індивідуальні особливості розвитку.

При підготовці до заняття слід опрацювати поняття: «метод дослідження», «методика дослідження», «емпіричний рівень пізнання», «теоретичний рівень пізнання», «дослідницька процедура», «валідність», «надійність».

Емпіричні методи забезпечують отримання первинної інформації безпосередньо з практики. До основних емпіричних методів належать:

- спостереження – дає можливість вивчати поведінку, діяльність та особливості розвитку дитини в природних умовах;
- бесіда – застосовується для отримання інформації шляхом безпосереднього спілкування з учасниками дослідження;
- інтерв'ювання – передбачає проведення цілеспрямованого опитування за задалегідь розробленим планом;
- анкетування – використовується для збору великого обсягу інформації від значної кількості респондентів;
- тестування – дозволяє оцінити рівень розвитку певних якостей, умінь чи знань;
- аналіз продуктів діяльності – передбачає вивчення результатів діяльності дітей (малюнків, письмових робіт, творчих завдань тощо);
- педагогічний експеримент – спрямований на перевірку ефективності педагогічних умов, методик і технологій.

Особливу увагу слід приділити можливостям використання цих методів у логопедичних та корекційно-педагогічних дослідженнях.

Теоретичні методи спрямовані на осмислення, пояснення та узагальнення отриманих фактів. До них належать:

- аналіз – уявне розчленування об'єкта дослідження на окремі складові.
- синтез – поєднання окремих елементів у цілісну систему.
- порівняння – встановлення подібностей і відмінностей між явищами.
- узагальнення – виділення загальних властивостей і закономірностей.
- абстрагування – відокремлення суттєвих ознак від несуттєвих.
- класифікація – розподіл об'єктів за певними ознаками.
- моделювання – створення моделей для вивчення складних педагогічних процесів.

Необхідно розуміти, що теоретичні методи допомагають пояснити результати, отримані емпіричним шляхом.

Методика дослідження являє собою систему взаємопов'язаних способів, процедур та засобів збору й аналізу даних. До структури методики входять: визначення мети та завдань дослідження; формулювання гіпотези; вибір методів дослідження; характеристика вибірки; опис етапів дослідження; способи обробки результатів; критерії оцінювання отриманих даних.

Методика повинна забезпечувати наукову обґрунтованість, достовірність та відтворюваність результатів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Поясніть різницю між висловлюваннями «методологія наукового пізнання» та «методи наукового пізнання».
2. Доберіть методи дослідження до теми «Особливості розвитку мовлення дітей дошкільного віку».

Рекомендована література:

Основна [3], [4], [8].

Допоміжна [4], [6].

Практичне заняття № 4. (2 години)

Вирішення практичних завдань: Організація та проведення наукового дослідження.

Питання для обговорення:

1. Вимоги до проведення наукового дослідження. Етапи проведення наукового дослідження.
2. Науковий напрямок, проблема і тема наукового дослідження. Вибір теми дослідження.
3. Обґрунтування теми, дослідження, його актуальності та новизни.
4. Мета та завдання дослідження. Вибір методів дослідження. Гіпотеза дослідження.
5. Складання календарного плану робіт.
6. Зведення і опрацювання результатів дослідження.

Методичні вказівки. У процесі вивчення теми необхідно спочатку засвоїти такі головні етапи наукового дослідження: виникнення ідеї, формулювання теми; визначення мети та завдань дослідження; висунення гіпотези; визначення і застосування методів дослідження, узагальнення наукових фактів і результатів; аналіз та оформлення результатів; впровадження та визначення ефективності наукового дослідження.

Щодо формування теми наукового дослідження, то необхідно мати на увазі, що формування її, як свідчить досвід, проходить у два етапи: перший – примірний, чорновий чи робочий, а другий – конкретизований, остаточний, який загалом, із незначними уточненнями, впливає із кінцевого, завершального змісту наукового дослідження. Подібного бажано уникати під час формулювання розділів і підрозділів при розробці проблеми дослідження. А далі в процесі дослідження необхідно дотримуватися певних вимог, а саме, що тема має бути актуальною, вирішувати нове наукове завдання, бути значущою та відповідати відповідному профілю науковця чи наукового колективу.

Також необхідно знати, що при формулюванні теми дослідник створює припущення, тобто робочу гіпотезу, яка є головним методологічним інструментом, що організовує процес дослідження й визначає його логіку, так як головне завдання гіпотези – розкрити ті об'єктивні зв'язки та співвідношення, що є визначальними для досліджуваного явища чи процесу. Окрім того, слід добре розуміти такі елементи процесу дослідження як: мета, повідомлення, запис прочитаного, виписка, анотація, конспект джерел або їхні копії, що сприятиме аналітичному огляду літератури і джерел із теми дослідження, а також правильному формулюванню об'єкта, предмета і завдань дослідження.

Особливу увагу необхідно приділити формуванню наукового апарату дослідження.

Завдання для самостійної роботи:

1. Оберіть тему дослідження зі спеціальної освіти та обґрунтуйте її актуальність.
2. Сформулюйте мету, об'єкт, предмет та завдання обраного дослідження.

Рекомендована література:

Основна [4], [7], [8].

Допоміжна [5], [6].

Практичне заняття № 5. (2 години)

Круглий стіл: Сучасні проблеми освіти і професійної підготовки фахівців зі спеціальної освіти. Управління науковою діяльністю в Україні.

Питання для обговорення:

1. Які сучасні виклики стоять перед системою спеціальної та інклюзивної освіти в Україні?
2. Які професійні компетентності є необхідними для сучасного фахівця спеціальної освіти (логопеда)?

3. У чому полягають основні проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців спеціальної освіти?
4. Як цифровізація освітнього процесу впливає на підготовку фахівців спеціальної освіти?
5. Яку роль відіграє науково-дослідна діяльність у професійному становленні майбутнього логопеда?
6. Якою є структура управління науковою діяльністю в Україні?
7. Які функції виконують заклади вищої освіти та наукові установи у розвитку педагогічної науки?

Методичні вказівки. Під час підготовки до круглого столу здобувачам освіти необхідно ознайомитися з сучасними нормативно-правовими документами у сфері освіти, науки, спеціальної та інклюзивної освіти, проаналізувати наукові публікації, присвячені актуальним проблемам підготовки фахівців спеціальної освіти та розвитку педагогічної науки.

Особливу увагу слід приділити питанням модернізації освітнього процесу, впровадження інклюзивного підходу в освіті, розвитку професійних компетентностей логопеда та ролі наукових досліджень у вдосконаленні практики спеціальної освіти.

При розгляді питань управління науковою діяльністю необхідно з'ясувати структуру наукової сфери України, основні напрями державної політики у галузі науки та інновацій, а також роль закладів вищої освіти у підготовці наукових кадрів.

Необхідно проаналізувати: забезпечення рівного доступу до якісної освіти; кадрове забезпечення закладів освіти; розвиток інклюзивного середовища; впровадження сучасних корекційно-розвиткових технологій; міждисциплінарну взаємодію фахівців; професійну підготовку логопедів та спеціальних педагогів.

Слід розглянути: систему державного управління наукою; роль Міністерства освіти і науки України; діяльність наукових установ та закладів вищої освіти; фінансування наукових досліджень; міжнародні наукові проекти та грантові програми; інтеграцію української науки до європейського наукового простору.

Завдання для самостійної роботи:

1. Навести приклади успішних наукових проєктів у сфері спеціальної освіти.
2. Підготувати пропозиції щодо вдосконалення професійної підготовки майбутніх логопедів.

Рекомендована література:

Основна [2], [5], [9].

Допоміжна [1], [5].

Семінар-практикум: Перспективи розвитку педагогічного дослідження у спеціальній та інклюзивній освіті.

Питання для обговорення:

1. Наукові школи у сфері спеціальній та інклюзивній освіті, їхні головні ознаки.
2. Характеристика такої галузі знань як спеціальна освіта.
3. Диференціація та інтеграція в розвитку галузі знань спеціальній та інклюзивній освіті.
4. Загальна характеристика методів, що використовуються у дослідженнях зі спеціальній та інклюзивній освіті.

Методичні вказівки. Під час підготовки до заняття необхідно звернути увагу на сучасні процеси реформування системи освіти України, впровадження інклюзивного навчання та розширення спектра послуг для осіб з особливими освітніми потребами. Важливо усвідомити роль науки у розвитку спеціальній та інклюзивній освіті, значення наукових досліджень для вдосконалення корекційно-педагогічної практики та підготовки конкурентоспроможних фахівців. Особливу увагу слід приділити аналізу сучасних тенденцій професійної підготовки логопедів, спеціальних педагогів, асистентів учителів та інших фахівців, які працюють в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Під час опрацювання питань необхідно з'ясувати сутність поняття «наукова школа», її роль у розвитку педагогічної науки та підготовці наукових кадрів. Ознаки наукової школи:

- наявність наукового лідера;
- спільність наукових поглядів і методологічних підходів;
- наступність поколінь дослідників;
- розроблення актуальної наукової проблематики;
- отримання вагомих наукових результатів.

Доцільно ознайомитися з діяльністю провідних українських наукових шкіл у галузі спеціальній педагогіки, логопедії, сурдопедагогіки, тифлопедагогіки, олігофренопедагогіки та інклюзивній освіті.

Необхідно проаналізувати спеціальну освіту як самостійну галузь педагогічного знання, що вивчає закономірності навчання, виховання, розвитку та соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

Під час підготовки слід розкрити: об'єкт і предмет спеціальній освіті; мету та завдання спеціальній педагогіки; основні напрями спеціальній освіті; місце логопедії в системі спеціальній освіті; взаємозв'язок спеціальній та інклюзивній освіті. Особливу увагу рекомендується приділити сучасним підходам до забезпечення рівного доступу до освіти та створення інклюзивного освітнього середовища. З'ясувати що диференціація науки передбачає: появу нових напрямів досліджень; спеціалізацію окремих галузей спеціальній педагогіки; поглиблення наукових знань про різні категорії осіб з порушеннями розвитку. Інтеграція науки проявляється у: поєднанні знань педагогіки, психології, медицини та соціальної роботи; міждисциплінарному характері досліджень; розвитку інклюзивній освіті; впровадженні комплексного супроводу осіб з

особливими освітніми потребами. Необхідно навести приклади інтеграції різних галузей знань у сучасній логопедичній практиці.

Повторити класифікацією методів наукового дослідження. До основних *теоретичних методів* належать: аналіз; синтез; узагальнення; порівняння; моделювання; класифікація. До *емпіричних методів* належать: педагогічне спостереження; бесіда; інтерв'ю; анкетування; тестування; аналіз продуктів діяльності; вивчення документації; педагогічний експеримент.

Особливу увагу слід звернути на специфіку використання цих методів під час дослідження мовленнєвого розвитку дітей та вивчення особливостей осіб з особливими освітніми потребами.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте коротке повідомлення про одну з відомих наукових шкіл у сфері спеціальної освіти. Наукові школи університету Ушинського.
2. Створіть схему структури галузі знань «Спеціальна освіта».

Рекомендована література:

Основна [1], [6], [8].

Допоміжна [5], [6].

Змістовий модуль 2. НАУКОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичний блок (теми лекцій)

Тема 5. Застосування логічних законів і правил наукового дослідження.

Закон тотожності. Омонімія та синонімія. Закон протиріччя. Закон виключення третього. Закон достатньої підстави.

Дедуктивний умовивід. Повна та часткова індукція. Висновки за аналогією. Причинна залежність. Аргументування. Спростування: критика тези, критика аргументів, критика демонстрації.

Тема 6-7. Організація і проведення педагогічних, психологічних та соціологічних досліджень.

Загальна схема наукового дослідження, етапи наукового дослідження. Обґрунтування наукового дослідження. Формулювання теми, мети, задач, об'єкту й предмету дослідження. Розробка програми дослідження.

Характеристика окремих видів досліджень. Підготовка даних до обробки. Методика обробки одержаної інформації. Аналіз та інтерпретація одержаних даних. Форми звітності про наукове дослідження.

Оформлення результатів дослідження у вигляді наукових робіт. Рецензування науково-дослідницьких робіт.

Тема 8. Форми та зміст науково-дослідницької роботи студентів.

Робота з науковою літературою. Написання статті. Вимоги до написання рефератів. Планування, виконання, вимоги до оформлення курсових, дипломних, магістерських робіт. Підготовка до захисту та захист курсової, магістерської роботи.

Місце кваліфікаційних наукових робіт в системі професійно-педагогічної підготовки майбутнього фахівця. Міждисциплінарний зміст наукових робіт.

Оформлення бібліографічного опису джерел. Вимоги до оформлення наукових доповідей та статей.

Практичне заняття № 7. (2 години)

Вирішення практичних завдань: Інформаційне забезпечення наукових досліджень та аналіз літературних джерел. Складання бібліографічного списку джерел

Питання для обговорення:

1. Проаналізуйте класифікацію джерел наукової інформації та їх вибір для наукового дослідження.
2. Дайте визначення кодування інформації та її використання у науково-дослідному процесі.
3. Наведіть приклади носіїв інформації і їх використання у науково-дослідному процесі.
4. Розкрийте особливості бібліотеки як інтелектуального центру наукових досліджень.
5. Схарактеризуйте бібліографічні джерела інформації.
6. Визначте структуру і організацію наукової бібліографії.
7. Проаналізуйте інформаційно-пошукові мови бібліотечних фондів.

Методичні вказівки. Згідно з темою важливо добре знати, що таке інформація, зокрема наукова, та які її основні завдання, так як це важливо для процесу науково-дослідницької роботи, особливо, коли йдеться про накопичення фактичного та інших матеріалів. Загалом, основними джерелами наукової інформації є: монографії, збірники, періодичні видання, навчальна література, надруковані документи, довідково-інформаційні фонди, довідково-пошукові апарати, інформаційні ресурси спільного користування тощо, тому необхідно знати їхнє наповнення, тобто, що входить до них. Тому тематичність галузей інформації, її знання, є направляючим вектором до джерел інформації, які, окрім того, ще поділяються на первинні та вторинні. Загалом, у процесі підготовки та проведення наукового дослідження є такі етапи, зміст яких необхідно глибоко знати: етап накопичення наукової інформації; формування теми, мети і завдання дослідження та визначення проблеми, обґрунтування об'єкту і предмету, мети, головних завдань, гіпотези дослідження; теоретичне дослідження; проведення експерименту, опитування та інших методів емпіричного і теоретичного досліджень, необхідність у яких впливає (більшим чи меншим чином) із теми, мети і завдань дослідження; оформлення результатів наукового дослідження, висновків, рекомендацій, наукової новизни та практичної значущості.

Для отримання джерел інформації використовують інформаційно-пошуковий апарат бібліотек, зокрема таку інформаційно-пошукову мову (ІПМ) як універсальну десяткову класифікацію (УДК). Тому треба знати кодові

позначення УДК для ефективного інформаційного пошуку та, зрештою, для оформлення своїх наукових робіт. Але основою інформаційно-пошукового апарату бібліотек є каталоги, головними із яких є алфавітний і систематичний. У зв'язку з цим треба вміти ними ефективно користуватися. Окрім того, інформацію можна отримати в мережі Інтернет, але слід зазначити, що у відношенні до такого джерела інформації, виникають сумніви щодо її достовірності, а тому необхідно у процесі вивчення певної навчальної теми звернути увагу на її недоліки, а також на техніку і методику опрацювання друкованих джерел, на практичні прийоми, щоб зекономити час та правильно оформити наукове дослідження згідно вимог.

Під час підготовки до заняття необхідно звернути увагу на види джерел наукової інформації, способи їх пошуку та аналізу, принципи роботи з науковими публікаціями, електронними ресурсами, бібліотечними фондами та наукометричними базами даних.

Особливу увагу слід приділити правилам оформлення бібліографічних посилань і списків використаних джерел, що є обов'язковим складником будь-якої наукової роботи.

Завдання для самостійної роботи:

1. Доберіть не менше 25 наукових джерел до обраної теми дослідження зі спеціальної або інклюзивної освіти.
2. Здійсніть аналіз одного наукового джерела за такими критеріями: актуальність, наукова новизна, практична значущість.

Рекомендована література:

Основна [3], [5].

Допоміжна [4].

Практичне заняття № 8. (2 години)

Семінар-практикум: Характеристика педагогічного експерименту (констатуючий, формуючий). Етапи педагогічного експерименту у спеціальної та інклюзивної освіти.

Питання для обговорення:

1. Педагогічний експеримент як основний метод дослідження.
2. Види педагогічного експерименту.
3. Експериментальні дослідження у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.
3. Констатуючий експеримент, основні ознаки.
3. Формуючий експеримент, основні ознаки.
4. Які труднощі виникають при організації педагогічного експерименту.

Методичні вказівки. Педагогічний експеримент є одним із найважливіших методів наукового дослідження у спеціальній та інклюзивній освіті, оскільки дозволяє перевіряти ефективність нових корекційно-розвиткових технологій, методик навчання, виховання та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.

Під час підготовки до заняття необхідно зосередити увагу на сутності педагогічного експерименту, його структурі, етапах проведення та особливостях застосування у сфері спеціальної освіти. Важливо зрозуміти відмінності між констатуючим і формуючим експериментами, а також визначити їх роль у дослідженні закономірностей розвитку, навчання та корекції дітей з особливими освітніми потребами. Для підготовки до семінару рекомендується опрацювати наукову та навчально-методичну літературу з методології педагогічних досліджень, спеціальної педагогіки, логопедії та інклюзивної освіти.

Необхідно з'ясувати сутність педагогічного експерименту як методу наукового дослідження, що передбачає цілеспрямоване створення або зміну педагогічних умов для перевірки наукової гіпотези. Під час підготовки слід розкрити: поняття педагогічного експерименту; його місце серед емпіричних методів дослідження; мету та завдання експериментального дослідження; переваги та обмеження використання експерименту; етапи проведення педагогічного експерименту. Особливу увагу необхідно приділити ролі експерименту у доведенні ефективності корекційно-розвиткових програм і технологій.

Ознайомитися з класифікацією педагогічних експериментів. За метою проведення виділяють: констатуючий; формуючий; контрольний. За умовами проведення: природний; лабораторний. За тривалістю: короткотривалий; довготривалий. Необхідно визначити особливості кожного виду експерименту та сфери їх використання у спеціальній освіті.

Проаналізувати специфіку проведення експериментальних досліджень з дітьми, які мають особливі освітні потреби. Необхідно звернути увагу на:

- вивчення особливостей психофізичного та мовленнєвого розвитку дітей;
- перевірку ефективності логопедичних методик;
- дослідження результативності корекційно-розвиткових програм;
- оцінювання впливу інклюзивного середовища на розвиток дитини;
- апробацію сучасних педагогічних технологій.

Важливо усвідомити, що під час експериментальної роботи необхідно враховувати індивідуальні особливості дітей та дотримуватися етичних принципів дослідження.

Рекомендується: опрацювати матеріали лекції та рекомендовану літературу; ознайомитися з прикладами експериментальних досліджень у логопедії та спеціальній педагогіці; підготувати повідомлення про сучасні напрями експериментальних досліджень в інклюзивній освіті; повторити основні поняття методології наукового дослідження.

Методика реалізації педагогічного експерименту складається з трьох етапів. Перший етап — констатуючий експеримент першого порядку, спрямований на встановлення існуючих на момент експерименту характеристик та властивостей досліджуваного явища. В експерименті беруть участь дві групи учасників: а) основна група (або основна вибірка) та б) контрольна група (або контрольна вибірка). Основна група бере участь у всіх процедурах експерименту

та проходить цикл формуючих впливів. Контрольна група виступає як еталон, взірець, за яким у порівнянні буде оцінюватися розвиваючий та формуючий ефект експерименту. Таким чином, дослідження буде відбуватися в паралельному режимі, на відміну від лінійного.

Другий етап — власне формуючий експеримент. Він реалізується за допомогою спеціально побудованої дослідником експериментальної моделі розвиваючих та формуючих впливів на предмет дослідження. Експеримент може поєднувати в собі процедури різного характеру: навчальні, ігрові, практичні тощо. Особливо важливим моментом проведення формуючих впливів є аналітична модель "розвиваючого ефекту" експерименту — своєрідний "ідеальний образ" очікувань дослідника щодо результатів експерименту. Дана модель спеціально конструюється та вибудовується психологом на підготовчому етапі дослідження. В дослідженні бере участь основна група учасників.

Третій етап — констатуючий експеримент другого порядку. На даному етапі організується "контрольне" дослідження, в якому беруть участь обидві групи учасників (основна та контрольна); метою дослідження є "зняття" емпіричних показників предмета пізнання після проведеної процедури формуючих впливів. Показники контрольної вибірки виступають еталоном порівняння для встановлення формуючого ефекту, досягнутого в роботі з основною групою. Надалі результати дослідження піддаються відповідному аналізу та використовуються для встановлення або обґрунтування певних закономірностей розвитку психологічних властивостей особистості.

Завдання для самостійної роботи:

1. Визначення тривалості педагогічного експерименту і його структури.
2. Проаналізувати структуру педагогічного експерименту в наукових статтях та кваліфікаційних роботах.

Рекомендована література:

Основна [2], [5], [8], [9].
Допоміжна [1], [4], [6].

Практичне заняття № 9. (2 години)

Вирішення практичних завдань: Обґрунтування наукового дослідження.

Формулювання теми, мети, задач, об'єкту й предмету дослідження.

Розробка програми дослідження.

Питання для обговорення:

1. . Актуальність дослідження та постановка проблеми.
2. Мета дослідження, правила формулювання.
3. Розв'язання наукових проблем.
4. Предмет дослідження як висвітлення частини об'єкту.
5. Основні об'єкти педагогічних досліджень у спеціальній та інклюзивній освіті.

Методичні вказівки. При виборі теми дослідження треба враховувати бажання виконавця, його сильні та слабкі боки, спираючись на перші і, по

можливості, нейтралізуючи другі. Якщо, наприклад, дослідження буде стосуватися засобів навчання, то бажано, щоб дослідник мав власний досвід їхнього застосування і добре володів ними.

Розв'язання наукових проблем є основним способом здобуття знань, а отже, і розвитку пізнавальної діяльності.

Тема — це наукове завдання, що охоплює окреме наукове дослідження. При формулюванні теми дослідження, то вона має чітко віддзеркалювати сенс дослідження, його проблему і бути лаконічною. Бажано при цьому показати рух від досягнутого до невідомого. Прийнято вважати, що назва повинна містити не більше 10-12 слів. При цьому вона повинна відобразити об'єкт, предмет і мету дослідження. Лише при такому формулюванні, прочитавши назву роботи, можна зробити висновок про призначення дослідження, його зміст і мету.

Актуальність дослідження відображає важливість обраної проблеми для сучасної науки та практики.

Обґрунтування актуальності повинно містити: аналіз сучасного стану досліджуваної проблеми; визначення суперечностей, які потребують розв'язання; доведення суспільної та практичної значущості дослідження; виявлення недостатньо вивчених аспектів проблеми.

Постановка проблеми передбачає визначення кола питань, які потребують наукового пояснення або практичного вирішення.

У сфері спеціальної та інклюзивної освіти актуальними є проблеми розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами, інклюзивного навчання, раннього втручання, корекційно-розвиткової роботи та психолого-педагогічного супроводу.

Об'єкт і предмет співвідносяться як загальне і окреме. Тому предмет дослідження, висвітлюючи певну частину, сторону або елемент об'єкта, дозволяє визначити межі пошуку. *Предметом* дослідження можуть бути мета навчання чи виховання; прогнозування, зміст, форми й методи організації педагогічного процесу; характеристики діяльності учня й учителя; суперечності в навчально-виховному процесі, шляхи його вдосконалення; характер педагогічних вимог. Слід пам'ятати, що предмет дослідження завжди вужчий за об'єкт.

Мета і завдання дослідження – конкретизують предмет дослідження та відображають: мета – що у загальному вигляді повинно бути досягнуто після проведення наукового дослідження (узагальнений результат); завдання – конкретизовані дії суб'єкта у певних аспектах досліджуваної проблеми, що в сукупності забезпечують досягнення мети.

Програма дослідження включає: тему дослідження; актуальність дослідження; проблему дослідження; мету дослідження; завдання дослідження; об'єкт дослідження; предмет дослідження; гіпотезу дослідження; методи дослідження; базу дослідження; етапи дослідження; очікувані результати.

Програма забезпечує логічність і послідовність наукового пошуку. Важливим методичним прийомом планування студентських науково-дослідних робіт є обговорення плану з товаришами по групі, курсу, з керівником.

Завдання для самостійної роботи:

1. Поясніть, у чому відмінності між такими поняттями: проблема, проблемна ситуація, тема, питання. Обґрунтуйте свою відповідь.
2. Проаналізуйте наукову статтю та визначте її науковий апарат.

Рекомендована література:

Основна [2], [4], [8], [9].

Допоміжна [5], [6].

Практичне заняття № 10. (2 години)

Вирішення практичних завдань: Укладення тестів для оцінки психічних та фізичних можливостей дітей

Питання для обговорення:

1. Які основні принципи необхідно враховувати під час розроблення тестів для оцінки психічного та фізичного розвитку дітей?
2. Які вимоги висуваються до валідності, надійності та об'єктивності діагностичних методик?
3. Які особливості оцінювання психічних можливостей дітей різного віку?
4. Які показники використовуються для оцінювання фізичного розвитку та рухових можливостей дітей?
5. Як адаптувати тестові завдання для дітей з особливими освітніми потребами?
6. Які етичні норми необхідно дотримуватися під час проведення тестування дітей?

Методичні вказівки. Оцінювання психічного та фізичного розвитку дітей є важливою складовою психолого-педагогічної діагностики, що дозволяє визначити рівень розвитку дитини, виявити труднощі та сильні сторони її розвитку, а також спланувати індивідуальну програму підтримки або корекційно-розвиткової роботи.

Під час підготовки до заняття необхідно ознайомитися з основними поняттями педагогічної та психологічної діагностики, вимогами до тестових методик, особливостями проведення обстеження дітей різних вікових груп, а також принципами інтерпретації результатів тестування.

Особливу увагу слід приділити питанням адаптації діагностичних матеріалів для дітей з особливими освітніми потребами та забезпеченню етичності діагностичного процесу.

При створенні тестових завдань необхідно враховувати: вікові особливості розвитку дитини; індивідуальні можливості та потреби; доступність змісту завдань; поступове ускладнення завдань; чіткість інструкцій; відповідність тесту меті дослідження. Тестові завдання мають бути зрозумілими, безпечними та мотивувати дитину до виконання.

Психічний розвиток дітей може оцінюватися за такими напрямками: розвиток уваги; пам'ять; мислення; мовлення; сприймання; емоційно-вольова сфера; соціальна взаємодія; комунікативні навички. Під час розроблення тестів

необхідно враховувати вікові нормативи розвитку та особливості психофізичного стану дитини.

Для оцінювання фізичного розвитку використовуються показники: антропометричні дані (зріст, маса тіла); координація рухів; рівновага; сила; витривалість; гнучкість; швидкість рухових реакцій; розвиток дрібної та загальної моторики. Під час проведення тестування необхідно створювати безпечні умови та враховувати стан здоров'я дитини.

При підготовці тестових завдань необхідно враховувати особливості дітей: з порушеннями мовлення; з порушеннями слуху; з порушеннями зору; з інтелектуальними порушеннями; з розладами аутистичного спектра; з порушеннями опорно-рухового апарату. Можливими адаптаціями є: спрощення інструкцій; використання візуальної підтримки; збільшення часу виконання; застосування альтернативних способів відповіді; використання спеціального обладнання.

Під час проведення діагностики необхідно дотримуватися таких принципів: добровільна участь дитини; інформована згода батьків; конфіденційність результатів; недопущення психологічного тиску; повага до особистості дитини; використання результатів лише в інтересах розвитку дитини. Етична поведінка фахівця є важливою умовою якісного проведення діагностики.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розробіть тест із 10 завдань для оцінювання розвитку уваги дітей дошкільного віку.
2. Складіть діагностичну карту оцінювання дрібної моторики дитини раннього віку.

Рекомендована література:

Основна [2], [3], [5]

Допоміжна [4], [5].

Практичне заняття № 11. (2 години)

Семінар-практикум: Визначення вимірювань та математичної статистики у дослідженні

Питання для обговорення:

1. Способи обробки одержаної інформації.
2. Математичні методи у психолого-педагогічному дослідженні.
3. Таблиця критичних точок розподілу Стьюдента.

Методичні вказівки. Математична статистика допомагає досліднику краще розібратися в досвідчених даних, отриманих у результаті спостережень над випадковими явищами: оцінити значимі або не значимих що спостерігаються факти; прийняти або відкинути ті або інші гіпотези про природу явища.

В наукових роботах статистичні методи застосовуються з метою:

1. характеристики та стислого подання результатів дослідження груп учнів (чи окремих учнів);

2. стандартизації результатів і розподілу їх на рівні;
3. порівняння результатів дослідження двох груп учнів (класів);
4. встановлення зв'язку між явищами педагогічного процесу.

Аналіз випадкових похибок. Оцінка точності результатів вимірювання, що основана на законі нормального розподілення випадкових похибок, застосовується при великій кількості вимірів ($n > 20$). На практиці зазвичай число спостережень невелике ($n = 7 \dots 20$). У цьому разі задача вирішується за допомогою розподілення Стьюдента, характер якого залежить від числа вимірів n . У таблиці наведені значення коефіцієнтів $t(n)$ цього розподілення для різних величин довірчої імовірності α та числа вимірів n . Емпіричне значення критерію Стьюдента обчислюють за формулою:

$$T_{\text{емп}} = \frac{\bar{x} - \bar{y}}{\sqrt{(n_x - 1)s_x^2 + (n_y - 1)s_y^2}} \sqrt{\frac{n_x n_y (n_x + n_y - 2)}{n_x + n_y}}$$

Таблиця 5.1 – Розподілення Стьюдента

Середнє арифметичне значення M (ще кажуть: середня арифметична величина, середня арифметична; позначають також $\bar{x}$) — обчислюється для інтервальних шкал і шкал відношень.

Найчастіше, коли кажуть про середні значення, мають на увазі середнє арифметичне. Але середнє арифметичне треба використовувати тільки для досить однорідної сукупності (наприклад, не має смислу середня температура по лікарні).

На значення середнього арифметичного впливають всі значення ознаки (у тому числі й крайні). Для *дискретного розподілу середнє арифметичне значення* обчислюють за формулами:

$$M = \bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^k n_i x_i}{n} = \frac{\sum_{i=1}^k w_i x_i}{1},$$

де $n = n_1 + n_2 + \dots + n_k$ — обсяг вибірки, k — кількість різних варіант, x_i — значення

варіант, n_i — частоти (ваги) варіант, $w_i = \frac{n_i}{n}$ — відносні частоти варіант.

Завдання для самостійної роботи:

1. Аналіз та інтерпретація одержаних даних.
2. Форми звітності про наукове дослідження.

Рекомендована література:

Основна [2], [3], [5], [7]

Допоміжна [1], [6].

Вирішення практичних завдань: Планування, виконання, вимоги до оформлення курсових, дипломних, магістерських робіт.

Питання для обговорення:

1. Загальні вимоги до оформлення науково-дослідної роботи студента.
2. Вимоги до змісту курсової, кваліфікаційної, дипломної роботи.
3. Подання текстового матеріалу.
4. Оформлення ілюстрацій, таблиць, формул.
5. Складання списку використаних джерел.
6. Цитування у тексті наукової праці. Види посилань на використані літературні джерела.
7. Оформлення додатків. Прийоми викладення наукових матеріалів: послідовний, цілісний, вибірковий.
8. Мова та стиль наукової роботи. Керівництво курсовою, кваліфікаційною, дипломною роботами, їх рецензування.
9. Характерні недоліки під час написання курсової, кваліфікаційної, дипломної робіт.

Методичні вказівки. У процесі самостійної роботи за темою необхідно звернути особливу увагу на вивчення таких питань: загальні вимоги до структури та оформлення науково-дослідної роботи; особливості представлення результатів науково-дослідної роботи; форми представлення результатів досліджень: монографія, дисертація, курсова, бакалаврська, магістерська роботи, науково-дослідний звіт, наукові статті, доповіді на конференціях; вимоги до наукових статей; тези доповіді; відмінні особливості доповіді та статті; доповідь про роботу; системні елементи наукової дискусії; об'єкти та суб'єкти наукової дискусії; види наукової дискусії; стратегія і тактика спору; прийоми пошуку істини; способи аргументації в науковій дискусії; вимоги до оратора; оцінювання виступу; підготовка наукових матеріалів до друку; особливості та проблеми оцінки ефективності науково-дослідної роботи; резерви та шляхи підвищення ефективності наукової роботи. Необхідно вміти оформляти наукову роботу відповідно до вимог, знати її структурні елементи і яким текстом вони заповнюються.

Оформлення наукової роботи повинно відповідати чинним стандартам і методичним рекомендаціям закладу вищої освіти.

Основні вимоги до *структура роботи:*

- титульна сторінка;
- зміст;
- вступ;
- основна частина (теоретичний та практичний розділи);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за потреби).

Оформлення тексту: чітка логічна структура; наявність абзаців і підрозділів; єдина система посилань; дотримання вимог до шрифту, інтервалів та полів; коректне оформлення таблиць, рисунків і схем.

Бібліографія: оформлюється відповідно до чинних стандартів; включає всі використані джерела; містить актуальні наукові публікації.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрити основні вимоги до оформлення курсової (статті, реферату, магістерської).
2. Які види посилань на використані літературні джерела є?

Рекомендована література:

Основна [3], [5], [8].
Допоміжна [2], [4], [6].

Практичне заняття № 13. (2 години)

Вирішення практичних завдань: **Підготовка до захисту та захист курсової, магістерської роботи.**

Питання для обговорення:

1. Які етапи включає підготовка до захисту курсової або магістерської роботи?
2. Які вимоги висуваються до структури усної доповіді на захисті?
3. Які принципи створення ефективної презентації результатів наукового дослідження?
4. Які критерії оцінювання курсової/магістерської роботи під час захисту?
5. Які типові труднощі виникають у здобувачів під час публічного захисту та як їх подолати?

Методичні вказівки. Підготовка до захисту є завершальним етапом виконання курсової або магістерської роботи. Вона передбачає систематизацію результатів дослідження, підготовку усного виступу, створення візуального супроводу та опрацювання можливих запитань атестаційної комісії.

Якість захисту значною мірою залежить від здатності здобувача чітко, логічно та науково обґрунтовано презентувати результати власного дослідження.

Підготовка до захисту є важливим етапом, що передбачає систематизацію результатів дослідження та формування навичок наукової презентації.

Здобувач повинен:

- підготувати доповідь (5–10 хвилин);
- виділити основні результати дослідження;
- підготувати презентацію (PowerPoint або інші засоби);
- продумати відповіді на можливі запитання;
- вміти обґрунтувати актуальність і новизну роботи.

Рекомендована структура доповіді: актуальність теми; мета та завдання; об'єкт і предмет; методи дослідження; основні результати; висновки та рекомендації. Основні рекомендації: виступ має бути чітким і структурованим;

слід уникати читання тексту з аркуша; необхідно демонструвати впевненість у результатах; відповідати на запитання коротко та по суті.

Презентаційні матеріали повинні: бути візуально зрозумілими та лаконічними; містити мінімум тексту і максимум структурованої інформації; логічно відображати структуру дослідження; містити схеми, таблиці, діаграми (за потреби). Рекомендована кількість слайдів: 8–12.

Оцінювання здійснюється за такими критеріями: рівень наукової обґрунтованості роботи; логічність і повнота доповіді; якість презентації; вміння відповідати на запитання; ступінь самостійності виконання роботи; практична значущість результатів.

Найчастіше у здобувачів виникають такі проблеми: перевантаженість доповіді текстом; невпевненість під час виступу; недостатня підготовка відповідей на запитання; відсутність логічної структури виступу; читання тексту замість вільного мовлення.

Завдання для самостійної роботи:

1. Складіть структурований план усної доповіді до захисту роботи.
2. Підготуйте коротку презентацію (8–10 слайдів).

Рекомендована література:

Основна [2], [3], [5]

Допоміжна [4], [5].

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Предмет науки — це:

- а) матеріальні об'єкти природи;
- б) пов'язані між собою форми руху;
- в) особливості відображення форм руху матерії у свідомості людей;
- г) пізнання постійного розвитку;
- ґ) форми мислення.

2. Наука — це:

- а) процес пізнання закономірностей об'єктивного світу;
- б) система знань об'єктивних законів природи, суспільства і мислення, які перетворюються в безпосередню продуктивну силу суспільства в результаті діяльності людей;
- в) особлива форма суспільної свідомості;
- г) динамічна система знань;
- ґ) все разом.

3. Знання — це:

- а) продукт науки та її матеріал;
- б) перевірений практикою результат пізнання дійсності;
- в) адекватне відображення дійсності у свідомості людини; г) результат діяльності людини;
- ґ) процес руху людської думки.

4. Наукове пізнання — це:

- а) дослідження з певною метою, завданням та методологією;
  - б) певні цілі і завдання;
  - в) певні методи отримання і перевірки знань; г) теоретичні основи для практики;
  - ґ) теоретичне осмислення та обґрунтування практики.
5. Наука включає:
- а) теорію;
  - б) методологію;
  - в) методiku і техніку досліджень;
  - г) об'єкт і предмет;
  - ґ) науково-дослідні заклади.
6. Головною функцією науки є:
- а) пізнання об'єктивного світу від живого споглядання до абстрактного мислення і практики;
  - б) участь у розвитку науково-технічного процесу;
  - в) участь у вдосконаленні спортивної діяльності;
  - г) участь у забезпеченні ефективності управління;
  - ґ) участь у накопиченні фактів та розкритті закономірностей навколишнього світу.
7. Характерними ознаками наукової діяльності є:
- а) систематизація знань;
  - б) наявність наукової проблеми;
  - в) наявність об'єкта і предмета дослідження;
  - г) практична значущість процесу, що вивчається;
  - ґ) розкриття сутності явищ та взаємоз'язку між ними.
8. Наука у суспільстві виконує такі функції:
- а) задоволення потреб людини у пізнанні законів природи і суспільства;
  - б) розвиток культури, гуманізацію виховання і формування нової людини;
  - в) удосконалення виробництва і суспільних відносин;
  - г) забезпечення обороноздатності держави і її міжнародного іміджу;
  - ґ) формування різноманітних галузей наукових теорій.
9. В основі класифікації наук головним методом є:
- а) методологічний;
  - б) гносеологічний;
  - в) логічний;
  - г) історичний;
  - ґ) комплексний.
10. Ознаками наукової школи є:
- а) наявність наукового лідера;
  - б) наявність докторів і кандидатів наук; в) висока наукова кваліфікація дослідників, згуртованих навколо лідера;
  - г) значущість отриманих наукових результатів у певній галузі;
  - ґ) наявність відповідної матеріальної бази; територіальної єдності.
11. Суб'єктами наукової діяльності є:
- а) науково-педагогічні працівники;
  - б) студенти, асистенти;
  - в) вчені;
  - г) наукові працівники;

ґ) всі разом.

12. Напрямами, за якими визначають ефективність науково-дослідних робіт, є:

а) культурологічні;

б) соціальні;

в) економічні;

г) науково-технічні;

ґ) спортивні.

13. Показниками, якими можна визначити ефективність науково-дослідної роботи у ВНЗ, є:

а) підготовка кандидатів, докторів наук;

б) рівень видавничої роботи;

в) ступінь участі студентів у науково-практичних конференціях;

г) зайнятість студентів у наукових гуртках;

ґ) кількість наукових статей у журналах.

14. Наукове дослідження — це:

а) комплексний підхід до вивчення окремих явищ;

б) застосування історичного підходу до пізнання дійсності;

в) цілеспрямоване вивчення явищ і процесів, аналіз впливу на них різних факторів, а також взаємодії між явищами;

г) процес вироблення нового знання;

ґ) системний підхід до вивчення явищ.

15. Для наукового дослідження характерні такі риси:

а) точність;

б) актуальність;

в) доказовість;

г) об'єктивність;

ґ) всі разом.

16. Емпіричний рівень пізнання — це:

а) опис;

б) вимірювання;

в) експеримент;

г) спостереження;

ґ) все разом.

17. Існують такі методи теоретичного рівня пізнання:

а) системний;

б) математичне моделювання;

в) аксіоматичний;

г) діалектичний;

ґ) групування і кореляції.

18. Якість інформації в науковому дослідженні визначають за такими критеріями:

а) цільове призначення;

б) цінність і надійність;

в) достовірність і правдивість;

г) дієвість і періодичність;

ґ) за всіма зазначеними.

19. Повне визначення етапів дослідження має такий вигляд:

- а) накопичення наукової інформації...;
  - б) формулювання теми дослідження...;
  - в) теоретичне дослідження...;
  - г) експеримент...;
  - ґ) обговорення результатів дослідження...
20. Достовірність науково-дослідної роботи — це:
- а) доказ істинності, правильності результату експерименту;
  - б) літературне наукове обґрунтування експерименту;
  - в) перевірка на практиці висновків експерименту;
  - г) форма існування істини, яка обґрунтована певним способом;
  - ґ) застосування комплексу методів.
21. Гіпотеза — це:
- а) матеріалізоване визначення наукової ідеї;
  - б) наукове припущення, висунуте для пояснення деяких процесів, явищ, які зумовлюють певний наслідок;
  - в) структурний елемент теорії пізнання;
  - г) формулювання нових наукових положень;
  - ґ) вихідний момент пошуку, дослідження істини.
22. Предмет дослідження — це:
- а) явище або процес, обрані для пізнання;
  - б) фактори та взаємовідносини між ними;
  - в) властивості явищ, процесів, досліджувані з певною метою відносно їх ставлення до об'єкта;
  - г) певний факт, що викликає інтерес;
  - ґ) система зв'язків явищ, процесів.
23. Формулювання гіпотези має такі стадії:
- а) накопичення фактичного матеріалу і висунення припущення;
  - б) виведення із припущення наслідків;
  - в) актуальність тематики;
  - г) постановка наукової проблеми;
  - ґ) перевірка на практиці отриманих результатів і уточнення (підтвердження) гіпотези.
24. Вибір теми дослідження висуває такі вимоги:
- а) наявність близької за назвою і розробкою теми;
  - б) актуальність;
  - в) перспективність;
  - г) відповідність профілю навчання;
  - ґ) ступінь відповідності до загальнонаукової проблеми кафедри.
25. Під час визначення змісту наукової проблеми (теми) необхідно:
- а) з'ясувати, які явища, предмети, процеси, закономірності має охоплювати проблема;
  - б) обмежити тему від питань суміжних тем;
  - в) визначити коло літературних джерел і документів, які є основними і вихідними в розробці проблеми;
  - г) актуальність тематики;
  - ґ) все зазначене.
26. До основних етапів вивчення наукових джерел інформації входять:

- а) виписування цитат;
 б) «швидке» читання матеріалу;
 в) вибіркоче читання окремих частин;
 г) загальне ознайомлення з науковою проблемою;
) перегляд літератури і систематизація.
27. Способи розміщення літературних джерел:
 а) у хронологічному порядку;
 б) у порядку посилань у тексті;
 в) в алфавітному порядку за першою літерою джерела;
 г) все зазначене;
) зазначене в а) і б).
28. Об'єкт дослідження — це:
 а) підприємство або галузь;
 б) процес чи явище, яке породжує проблемну ситуацію й обране для дослідження;
 в) те, на що спрямований процес пізнання;
 г) навколишній матеріальний світ і його відображення у свідомості людини;
) те, що протидіє суб'єкту.
29. Головні етапи наукового дослідження за черговістю проведення: виникнення ідеї, ...
 а) проведення експерименту;
 б) узагальнення наукових факторів;
 в) формування понять, суджень;
 г) доведення правильності гіпотез;
) висунення гіпотез.
30. Науково-дослідна діяльність студентів включає:
 а) навчання елементів дослідницької діяльності під час вивчення дисципліни;
 б) наукові дослідження студентів під керівництвом професорсько-викладацького складу в процесі навчання та підготовки курсових, кваліфікаційних, дипломних та магістерських робіт;
 в) участь у студентських конференціях, наукових гуртках у позааудиторний час;
 г) підготовка наукових статей, рекламна діяльність;
) аудиторне навчання студентів.
31. Етапи виконання науково-дослідної роботи мають таку черговість:
 а) вивчення літературних джерел;
 б) вибір теми; складання розширеного плану роботи;
 в) визначення мети дослідження; формулювання завдань;
 г) проведення експерименту, досліду;
) аналіз результатів експерименту та систематизація накопиченого матеріалу.

ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВИХ (ІНДЗ) РОБІТ

№	Теми для студентських досліджень
1	Історія становлення та розвитку логопедії як науки
2	Сучасні підходи до організації логопедичної допомоги в Україні
3	Роль мовлення у психічному розвитку дитини
4	Особливості мовленнєвого розвитку дітей раннього віку

5	Основні закономірності формування мовлення у дітей дошкільного віку
6	Причини виникнення мовленнєвих порушень у дітей
7	Вплив сімейного середовища на розвиток мовлення дитини
8	Роль гри у формуванні мовленнєвої діяльності дошкільників
9	Формування комунікативних навичок у дітей дошкільного віку
10	Особливості розвитку фонематичного слуху у дітей
11	Артикуляційна гімнастика як засіб профілактики мовленнєвих порушень
12	Розвиток дрібної моторики та її вплив на мовлення дитини
13	Використання пальчикових ігор у логопедичній роботі
14	Казкотерапія як засіб розвитку мовлення дітей
15	Використання дидактичних ігор у логопедичній практиці
16	Логопедична робота з дітьми із загальним недорозвиненням мовлення
17	Особливості корекційної роботи при фонетико-фонематичному недорозвиненні мовлення
18	Сучасні методи профілактики мовленнєвих порушень у дітей
19	Особливості мовленнєвого розвитку дітей із затримкою психічного розвитку
20	Мовленнєві особливості дітей з розладами аутистичного спектра
21	Альтернативна та додаткова комунікація в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами
22	Логопедичний супровід дітей в умовах інклюзивного навчання
23	Роль інклюзивно-ресурсного центру у підтримці дітей з мовленнєвими порушеннями
24	Взаємодія логопеда та батьків у процесі корекції мовленнєвих порушень
25	Командний підхід у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами
26	Особливості раннього втручання при порушеннях мовленнєвого розвитку
27	Сенсорний розвиток дітей як передумова формування мовлення
28	Використання інформаційно-комунікаційних технологій у логопедичній практиці
29	Академічна доброчесність у наукових дослідженнях майбутнього логопеда
30	Перспективи розвитку спеціальної та інклюзивної освіти в Україні
31	Сучасні інноваційні технології в логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	Бали	Критерії
	0 - 3	Здобувач відтворює незначну частину навчального

Практичні заняття	бали	матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, неаргументовано висловлює думку. Використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичні завдання за умови сторонньої допомоги.
	4 - 6 бал	Знання здобувача є достатньо повними, він самостійно застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичні завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Виконані завдання у цілому відповідають вимогам, хоча мають незначні огріхи.
	7 - 10 бали	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань. Самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Не припускається помилок при їхньому виконанні. Здобувач виступає експертом практичних завдань, що виконали однокурсники.
Самостійна робота	0 - 2 бали	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	3 - 5 балів	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує систематичної допомоги викладача.
	6 - 8 балів	Здобувач самостійно і логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	9 - 10 балів	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань;

		систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
Письмова робота	0 - 2 бали	Здобувач не менше ніж на 50% завдань надав правильну відповідь
	3 - 6 балів	Здобувач на 51% - 70% завдань надав правильну відповідь
	7 - 8 балів	Здобувач на 71% - 90% завдань надав правильну відповідь
	9 - 10 балів	Здобувач на 91% - 100% завдань надав правильну відповідь
ІНДЗ	0-3	Здобувач використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичні завдання за умови сторонньої допомоги.
	4-7	Здобувач використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичні завдання за умови часткової сторонньої допомоги.
	8-10	Здобувач самостійно ґрунтовно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує всі практичні завдання.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни в практичних завданнях. <i>Володіє</i> технологіями впровадження інновацій в закладі освіти. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.
Добре (82-89 В)	Здобувач демонструє знання, володіння матеріалом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, <i>але припускається несуттєвих помилок</i> . <i>Володіє</i> технологією впровадження інновацій. При виконанні практичних завдань, здобувач <i>самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною</i> .

Добре (74-81 C)	Здобувач на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, <i>але припускається помилок які усуває за підтримки з боку викладача або однокурсників. Пояснює основні положення, технології впровадження інновацій, дає правильні відповіді щодо управління впровадженням інновацій в організації при заданій зміні вихідних параметрів. Помилки у відповідях не є системними.</i>
Задовільно (64-73 D)	Здобувач <i>засвоює основні поняття</i> навчального матеріалу і <i>орієнтується</i> у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач <i>розуміє практичні завдання</i> щодо впровадження інновацій, має пропозиції щодо технології їх впровадження. <i>Розуміє</i> основні положення, правила, технології впровадження інновацій, виконує практичні завдання <i>за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача.</i>
Задовільно (60-63 E)	Здобувач <i>поверхнево</i> опанував навчальний зміст, передбачений програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями <i>на мінімально допустимому рівні</i> . Знання щодо управління впровадженням інновацій <i>несистемні, фрагментарні</i> . Виконання практичних завдань, <i>формалізоване</i> : є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння логіки процесу організації та управління.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач має <i>фрагментарні</i> знання, опанував менше половини обсягу навчального змісту, передбаченого програмою навчальної дисципліни. <i>Відсутнє цілісне усвідомлення</i> навчального матеріалу. Здобувач працює пасивно, практичні завдання щодо організації освітнього процесу у закладі освіти (за типом) виконує переважно з помилками, виправляє помилки лише при виконанні нескладних практичних завдань. <i>Здобувач допускається до повторного заліку.</i>

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Для здобувачів видами контролю є: індивідуальне опитування на практичних заняттях, перевірка виконання практичних завдань, письмове опитування, залік. Методи демонстрування результатів навчання: дискусія, доповідь, презентація результатів самостійної роботи.

Основна література

1. Бондар В. І. Проблеми становлення і розвитку методології наукового пізнання в педагогіці / В. І. Бондар. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 161 с.
2. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. Суми: Сумський ДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
3. Гладкий С. О. Основи наукових досліджень: навчально-методичний посібник. Полтава, 2016. 245 с.
4. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. К.: Аперта, 2019. 492 с.
5. Методологія та проектування наукового дослідження в спеціальній та інклюзивній освіті : навчально-методичний посібник. Київ, 2024. 15 с.
6. Миронова С. П. Особливості наукових досліджень у сфері спеціальної та інклюзивної освіти. Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2024. № 10. С. 115–123. DOI: 10.51706/2707-3076-2024-10-11.
7. Миронова С., Михальська С. Науково-прикладні дослідження і проекти в спеціальній та інклюзивній освіті : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. 128 с.
8. Шиян Б. М., Наукові дослідження у фізичному вихованні та спорті : навчальний посібник / Б. М. Шиян, Г. А. Єдинак, Ю. В. Петришин. Кам'янець-Подільський : Рута, 2013. 278 с.
9. Юрченко С. О., Юрченко О. Є. Основи наукових досліджень. Харків, 2017. 203 с.

Допоміжна література

1. Башавець Н.А., Ігнатенко С. О., Форостян О.І., Маматова З. Р. Формування науково-дослідницької компетентності студентів: виклики та перспективи. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. № 3 (152). 2025. С.57-62. DOI : <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2025-3-8>
2. Конверський А. Основи методології та організації наукових досліджень. К.: Центр навчальної літератури, 2017. 350 с.
3. Лещій Н., Маматова З. Впровадження інноваційних фізкультурно-оздоровчих технологій в освітній процес навчально-реабілітаційного центру для дітей зі складними порушеннями розвитку. / *Науковий, навчальний, інформаційний журнал «ОСОБЛИВА ДИТИНА: навчання і виховання»* №4. К. : «Педагогічна преса»,. 2022. С. 40-47.
4. Маматова З.Р. Науково-дослідна робота здобувачів ВНЗ спеціальності 016 Спеціальна освіта (Логопедія). Проблеми реабілітації : збірник наукових праць (за матеріалами науково-практичної конференції), Одеса, / редкол. О. І. Форостян та ін. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2024. С. 69-74.
5. Маматова З. Мороз Л. Впровадження технологій сенсорної інтеграції в корекційно-розвивальний процес з дітьми з особливими освітніми потребами. / *Наукові інновації та передові технології, серія «Педагогіка»*. № 5(45) 2025. С. 1281-1289. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-5\(45\)-1281-1289](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-5(45)-1281-1289)
6. Маматова З., Орленко І. Особливості використання методів сучасної діагностики інтелектуальних здібностей немовленнєвої дитини. / *Актуальні питання*

гуманітарних наук. Вип. 83, том 2. 2025. С.338-344. URL : <https://www.aphn-journal.in.ua/83-2025>

7. Маматова З.Р., Форостян О.І. Роль наукових досліджень у професійній підготовці студентів спеціальності 016 «Спеціальна освіта». / *Інноваційна педагогіка*. Вип. 81, Том 2, 2025. С. 62-65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/81.2.12>

8. Товт В. А. Основи наукових досліджень та методика підготовки дипломних робіт: навчальний посібник. Ужгоро: ТОВ «РІК-У», 2019. 139 с.

9. Форостян О.І., Маматова З. Р. Башавець Н.А., Ігнатенко С. О., Формування науково-дослідницької компетентності студентів: виклики та перспективи. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського № 3 (152) 2025 рік. С. 57-62 DOI <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2025-3-8> <https://nv.pdpu.edu.ua/Magazin>

10. Форостян О.І., Соколова Г.Б., Башавець Н.А. Методологічні засади сучасних наукових досліджень: тенденції та перспективи розвитку. Наукові інновації та передові технології. №9(49) 2025. С. 2999-2110.

DOI:[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-9\(49\)-2099-2109](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-9(49)-2099-2109)

11. Форостян О. І, Соколова Г.Б., Начинова О.В. Формування професійної ідентичності майбутнього спеціального педагога : особистий вимір //Pedagogical innovation: modernity and perspectives Publishing House Helvetica. 2026 № 12 (26), P. 186 – 190. <https://doi.org/10.32782/ped-uznu/2026-12-29>

12. Форостян О.І. Організаційно-управлінські механізми забезпечення якості інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти *Наукові інновації та передові технології* № 5(57) 2026 [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-5\(57\)-2809-2820](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-5(57)-2809-2820)

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт.

URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>

2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : офіційний сайт URL :

<http://www.nbuv.gov.ua/>

3. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт.

URL : <http://odnb.odessa.ua/>.